

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS

TAWALA ZA MIKOZA NA SERIKALI ZA MITAA

TAARIFA KWA VYOMBO VYA HABARI

**MAELEKEZO YA WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS – TAMISEMI, MHESHIMIWA
UMMY ALLY MWALIMU (MB.) KUHUSU MATOKEO YA UKAGUZI WA MDHIBITI
NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI KWA MWAKA WA FEDHA
2019/20**

Ndugu Wanahabari,

Baada ya taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) ya ukaguzi wa hesabu za mwaka 2019/20 kuwasilishwa kwa Mheshimiwa Rais tarehe 28 Machi, 2021, nilimwelekeza Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais – TAMISEMI, kuunda Timu ya Wataalam kuchambua taarifa za ukaguzi wa **Halmashauri nane (8)** zilizopata **Hati Mbaya** na **Halmashauri 53** zilizopata **Hati Zenye Shaka** kwa lengo la kubainisha yaliyojitokeza na sasa na baada ya Taarifa hii kuwasilishwa Bungeni tarehe 8/4/2021 ninapenda kutoa Taarifa ya Uchambuzi kuhusiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa kama ifuatavyo:-

1. Hati za Ukaguzi

Hati za ukaguzi zilizotolewa kwa Halmashauri ni zifuatazo zifuatazo:-

Mwaka	Hati Zinazoridhisha	Hati Zenye Shaka	Hati Mbaya	Jumla
2019/20	124 (67%)	53 (29%)	8 (4%)	185 (100%)
2018/19	176 (95%)	9 (5%)	0 (0%)	185 (100%)

- Halmashauri nane (8) zilizopata **Hati Mbaya** ni Halmashauri za Wilaya za **Itigi, Singida, Shinyanga, Momba, Igunga, Sikonge, Urambo na Manispaa ya Tabora.**
- Kati ya Halmashauri nane (8) zilizopata Hati Mbaya, Halmashauri nne (4) zipo katika **Mkoa wa Tabora**, Halmashauri mbili (2) Mkoa wa **Singida** na Halmashauri mbili (2) zilizosalia zipo Mikoa ya **Songwe** na **Shinyanga**. Halmashauri ya **Manispaa ya Tabora** imekuwa na mwenendo usioridhisha kwa miaka miwili mfululizo ambapo mwaka wa fedha 2018/19 ilipata Hati Yenye Shaka na sasa imepata Hati Mbaya.

- Kuhusu Halmashauri 53 zilizopata Hati Zenye Shaka, Mikoa yenyе Halmashauri nyingi ni Mikoa ya **Dodoma** (Halmashauri 7), Kigoma (Halmashauri 6), **Mwanza**, **Ruvuma na Tanga** (zina Halmashauri 4 kila moja), Mikoa ya **Iringa, Mara, Geita, Shinyanga na Dar es Salaam** (Halmashauri 3 kila moja) na Mikoa mingine kumi ina Halmashauri 1 mpaka 2. Aidha, Halmashauri za **Wilaya za Buhigwe, Songea na Butiama** zimepata Hati Zenye Shaka kwa miaka miwili mfululizo.
- **Ninawapongeza** sana Wakuu wa Mikoa sita (6) ya Rukwa, Katavi, Njombe, Morogoro, Pwani na Mtwara kwa kuwa Halmashauri zote katika Mikoa hii zimepata **Hati Zinazoridhisha (Hati Safi)**.

2. Hoja Zilizosababisha Hati Mbaya na Hati Zenye Shaka

Ndugu Wanahabari,

Taarifa ya CAG imebainisha jumla ya hoja za ukaguzi **283** ambazo zilitumika kama kigezo cha kutoa **Hati Mbaya** kwa Halmashauri nane (8) na **Hati Zenye Shaka** kwa Halmashauri 53. Hoja hizo zimegawanyika katika makundi mawili kama ifuatavyo:

- i.) Hoja **245** sawa na **asilimia 87** ni hoja zilizotokana na kutofuatwa kwa usahihi kwa matakwa ya viwango vya kimataifa vya uandaaji wa taarifa za fedha pamoja na sera za uhasibu na makosa ya kimahesabu kulikosababisha uadaaji wa taarifa za hesabu za mwisho wa mwaka (*Financial Statement*) zenyе makosa makubwa; na
- ii.) Hoja **38** sawa na **asilimia 13** ni hoja zilizotokana na kutowasilishwa kwa vielelezo muhimu vinavyothibitisha baadhi ya masuala yaliyomo katika taarifa za fedha.

Uchambuzi wa Wataalam wetu umebaini kuwa, uwezo wa kielimu kwa Waweka Hazina haikuwa sababu kwa Halmashauri 61 kupata **Hati Mbaya** na **Hati Zenye Shaka** kwa kuwa Halmashauri hizo zina Waweka Hazina wenye sifa stahiki za Kielimu ambapo mwenye elimu ya chini ana **Stashahada ya Juu ya Uhasibu**. Aidha, Waweka Hazina wa Halmashauri 22 kati ya 61 wana Cheti cha Taaluma ya Uhasibu wa Umma – CPA (T).

Swali la kuijuliza hapa ni kwamba, kwa nini Waweka Hazina hao waliandaa taarifa zenyе makosa makubwa wakati wana sifa husika kielimu. Aidha, ni kwa nini Halmashauri zilishindwa kuwasilishwa kwa Wakaguzi baadhi ya vielelezo muhimu kwa ajili ya ukaguzi.

3. Vitengo vya Ukaguzi wa Ndani Kukagua Taarifa za Hesabu za Mwisho

Ndugu Wanahabari,

Vitengo vya Ukaguzi wa Ndani vina jukumu la kukagua taarifa za hesabu za mwisho kabla ya kuwasilishwa kwa CAG. Jukumu hili ni kwa mujibu wa;

- Memoranda ya Fedha za Mamlaka za Serikali za Mitaa ya mwaka 2009, Agizo la 14(4)(d),

- Mwongozo wa Uhasibu katika Mamlaka za Serikali za Mitaa wa mwaka 2019, Aya ya 6.9.4, na
- Maelekezo ya Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais – TAMISEMI kuitia barua yenye Kumb.Na.CCE.133/215/01/65 ya tarehe 09/08/2019.

Uchambuzi umebaini kuwa ni Halmashauri tatu (3) tu kati ya Halmashauri nane (8) zilizopata Hati Mbaya zilitokeleza jukumu hilo. Halmashauri zilitokeleza jukumu hilo ni Halmashauri za Wilaya za **Sikonge, Singida na Manispaa ya Tabora**. Halmashauri ambazo hazikutekeleza ni Halmashauri za Wilaya za Igunga, Itigi, Momba, Shinyanga na Urambo.

Vile vile, Halmashauri nne (4) kati ya Halmashauri 53 zilizopata Hati Zenye Shaka zilitokeleza jukumu hilo. Halmashauri hizo ni Halmashauri za Wilaya za **Buhigwe, Kasulu, Kilolo na Mji wa Kasulu**.

4. Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya CAG kwa Miaka Iliyopita katika Halmashauri Zilizopata Hati Mbaya na Hati Zenye Shaka.

Ndugu Wanahabari,

Uchambuzi pia umebaini kuwa utekelezaji wa mapendekezo ya CAG ya **miaka iliyopita** katika Halmashauri nane (8) zilizopata Hati Mbaya hauridhishi. Halmashauri hizo ziliwa na mapendekezo 440 sawa na asilimia 69 ambayo hayakutekelezwa kabisa. Halmashauri zenye mapendekezo mengi zaidi **ambayo hayakutekelezwa ni**;

- i.) Halmashauri ya Manispaa ya Tabora yenye mapendekezo 102 sawa asilimia 84 ya mapendekezo 121 ya miaka iliyopita; na
- ii.) Halmashauri ya Wilaya ya Urambo yenye mapendekezo 84 sawa na asilimia 88 ya mapendekezo 95 ya miaka iliyopita.

5. Hoja Nyingine Muhimu Zilizobainishwa Kwenye Taarifa ya CAG

Ndugu Wanahabari,

Pamoja na hoja ambazo zimesababisha Hati Mbaya na Hati Zenye Shaka, taarifa ya CAG imebainisha hoja nyingine ambazo hazikutajwa kwenye Hati Mbaya au Hati Zenye Shaka, lakini ni hoja muhimu ambazo zinapaswa kufuatiliwa kwa karibu. Hoja hizi pia zimejitokeza kwenye Halmashauri zilizopata Hati Zinazoridhisha ikiwemo:

- i.) Mapato yaliyokusanya lakini hayakupelekwa Benki - Sh. Bil. 18.769
 - Halmashauri vinara wa tatizo hili ni Halmashauri ya **Wilaya ya Shinyanga** yenye Sh. Bil.2.63 na **Missenyi** yenye Sh.Bil.1.26
- ii.) Mapato yaliyokusanya nje ya Mfumo wa Mapato wa LGRCIS - Sh. Bil.1.337.
 - Jiji la Arusha linaongoza kwa dosari hii kwa kuwa na Sh. Mil. 621.33;

- iii.) Mapato ambayo hayakukusanya kutoka kwenye vyanzo mbalimbali ikiwemo mauzo ya viwanja, ukodishaji vibanda, leseni za biashara n.k. - Sh. Bil. 30.86;
- iv.) Mapato ya Sh. Mil. 179.54 yalikusanya na kutumika kabla ya kupelekwa Benki.
 - Kinara wa tatizo hili ni Halmashauri ya Wilaya ya Sumbawanga yeny Sh. Mil. 154.16;
- v.) Mapato ya Sh. Bil. 2.35 yalikusanya na Mawakala lakini hayakuwasilishwa Halmashauri,
 - Halmashauri ya Wilaya ya Ushetu inaongoza kwa tatizo hili kuwa na Sh.Bil. 1.44.
- vi.) Mikopo iliyotolewa kwa Vikundi vya Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu ambayo haikurejeshwa - Sh. Bil. 27.79;
- vii.) Malipo ya bidhaa, kazi na huduma zeny thamani ya Sh. Bil. 1.56 ambazo hazikupokelewa na Halmashauri
 - Halmashauri ya Mji Kibaha inaongoza kwa kasoro hii kwa kuwa na malipo ya Sh. Mil.387.76
- viii.) Miamala yeny viashiria vya udanganyifu – Sh. Mil. 614.05 – Halmashauri ya Wilaya ya Mbanga inaongoza kwa kuwa na Sh. Mil. 270.
- ix.) Makato ya mishahara ya Sh. Bil. 5.08 ambayo hayakuwasilishwa kwenye Taasisi husika ikwemo Mifuko ya Hifadhi ya Jamii
- x.) Hasara itokanayo na kukataliwa madai ya NHIF, Sh. Bil. 4.46
- xi.) Kufanyika kwa manunuzi ya Shilingi Bil. 9.14 bila ushindani;
- xii.) Kutowekwa kwa mfumo wa kielektroniki wa usimamizi na uendeshaji wa Huduma za Afya kwenye Hospitali, Vituo vya Afya na Zahanati;
- xiii.) Miamala ya Sh. Bil. 4.79 iliyofutwa kwenye mfumo wa mapato bila kuwa na viambatisho muhimu;
- xiv.) Fedha za mapato ya ndani Sh. Bil. 33.96 hazikupelekwa kwenye miradi ya maendeleo;
- xv.) Miradi ambayo haikukamilika Sh. Bil. 184.01;
- xvi.) Miradi ya Sh. Bil. 18.328 imekamilika lakini haitumiki;
- xvii.) Kufanyika kwa malipo ya ujenzi wa miradi ya Sh. Bil. 5.793 bila ya vipimo wala kuthibitishwa na Wasimamizi wa Miradi;
- xviii.) Kinara wa tatizo hili ni Manispaa ya Temeke ikiwa na jumla ya Sh. Bil. 2.36
- xix.) Kukosekana kwa kumbukumbu za manunuzi na hivyo kuathiri ukaguzi – Sh. Bil. 3.02;
- xx.) Mikataba yeny thamani ya Sh. Bil. 25.56 haikufanyiwa upekuzi wa Kisheria;

- xxi.) Ucheleweshaji wa nyongeza ya mishahara na upandisha madaraja ya Watumishi 7,992 katika Halmashauri 14;
- Halmashauri ya Wilaya ya Moshi inaongoza kwa dosari hii kwa kuwa na Watumishi 1,848.

Hoja hizi pia zimejitokeza kwenye Halmashauri zilizopata **Hati Zinazoridhisha**. Kwa muktadha huo, kupata Hati Inayoridhisha (Hati Safi) hakuna maana kwamba kila kitu kipo vizuri katika Halmashauri hizo. Hivyo, Ofisi ya Rais – TAMISEMI itazifuatilia na kuzisimamia Halmashauri zote ili kuhakikisha kuwa masuala yote yaliyobainishwa na CAG yanafanyiwa kazi kikamilifu.

Ndugu Wanahabari,

CAG pia amebainisha kwamba amefanya kaguzi maalum 72 katika Halmashauri 67. Taarifa za ukaguzi maalum wa Halmashauri za Wilaya za **Nkasi, Buhigwe, Mpanda, Rungwe, Nyang'hwale, Njombe, Makambako na Manispaa ya Bukoba** zimeshapokelewa, zimechambuliwa na tayari Mamlaka mbalimbali ikiwemo TAKUKURU, Bodi ya Usajili wa Makandarasi (CRB), Bodi ya Usajili wa Wahandisi (ERB) na Mamlaka za Nidhamu zimepelekewa taarifa kwa ajili ya uchunguzi wa kina na kuchukua hatua stahiki kwa mujibu wa Sheria. Ofisi ya Rais – TAMISEMI itaendelea kuzifanyia kazi taarifa nyingine za ukaguzi maalum kadiri ya inavyozipokea kutoka kwa CAG.

6. Maelekezo ya Kiutekelezaji

Ndugu Wanahabari,

Kufuatia dosari nilizozieleza, **ninaelekeza** yafuatayo:

- i.) Kwa kuwa hoja nyingi zilizotajwa na CAG zinatokana na baadhi ya Watumishi wa Halmashauri kutowajibika ipasavyo au kujihusisha na vitendo vya ubadhirifu;

Hivyo, Wakuu wa Mikoa yote wahakikishe kuwa Sekretarieti za Mikoa zinatekeleza majukumu yao ya kisheria kwa ukamilifu ikiwemo kuzisimamia kwa karibu Halmashauri. Aidha, Watumishi wote wa Halmashauri ambao hawakutekeleza majukumu yao ipasavyo au kujihusisha na vitendo vya ubadhirifu wabainishwe na kuchukuliwa hatua stahiki za kisheria na kinidhamu,

Wakuu wa Mikoa wahakikishe **Wanashiriki Mikutano Maalum ya Mabaraza ya Madiwani** katika Halmashauri kujadili taarifa za CAG na kusimamia utekelezaji wa mapendekezo yote ya CAG pamoja na kuratibu kufanyika kwa uhakiki wa majibu ya hoja zote za ukaguzi. Ofisi ya Rais – TAMISEMI ipate taarifa za utekelezaji na Mpangokazi kabla ya **tarehe 31/05/2021**.

- ii.) Ofisi za Wakuu wa Mikoa na Mamlaka za Nidhamu zihakikishe kuwa hatua stahiki zinachukuliwa dhidi ya **Waweka Hazina** waliohusika na uandaaji wa taarifa za hesabu za mwisho katika Halmashauri nane (8) zilizopata **Hati Mbava** na Halmashauri 53 zilizopata Hati **Zenye Shaka**. Waweka Hazina hao

hawakutekeleza kikamilifu wajibu wao wa kutunza kumbukumbu za fedha na kuandaa taarifa sahihi . Hii ni kinyume na Memoranda ya Fedha za Mamlaka za Serikali za Mitaa ya mwaka 2009 Agizo la 27(3);

- iii.) Ofisi za Wakuu wa Mikoa na Mamlaka za Nidhamu zihakikishe kuwa hatua stahiki zinachukuliwa kwa **Wakuu wa Vitengo vya Ukaguzi wa Ndani wa Halmashauri 54** ambao hawakukagua taarifa za hesabu za mwisho kabla ya kuziwasilisha kwa CAG. Wakaguzi wa Ndani kutokagua taarifa hizo ni ukiukaji wa;
 - Memoranda ya Fedha za Mamlaka za Serikali za Mitaa ya mwaka 2009, Agizo la 14(4)(d),
 - Mwongozo wa Uhasibu wa Mamlaka za Serikali za Mitaa wa mwaka 2019 Aya ya 6.9.4, na
 - Maelekezo ya Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais – TAMISEMI kupitia barua Kumb.Na.CCE.133/215/01/65 ya tarehe 09/08/2019.
- iv.) Halmashauri zilizopata Hati Mbaya na Hati Zenye Shaka ziwabainishe Wataalam wa Fedha wenyе CPA (T) ambao walisaini taarifa za hesabu za mwisho kuthibitisha kwamba taarifa hizo ni sahihi na hazina makosa. Aidha, Wataalam hao wafikishwe Bodi ya Wahasibu na Wakaguzi (NBAA) ili wachukuliwe hatua stahiki kwa mujibu wa taaluma zao;
- v.) Wakurugenzi wa Halmashauri wahakikishe kuwa wanavijenjea uwezo na kuvitumia ipasavyo Vitengo vya Ukaguzi wa Ndani. Hii ni pamoja na kuwapatia mafunzo ya Mifumo ya Kielektroniki, kuwatengea bajeti za kutosha na kutekeleza kwa wakati mapendekezo yote wanayoyatoa ili hata wakati wa ukaguzi wa CAG kusiwe na dosari zisizo za lazima;
- vi.) Kwa mujibu wa Kifungu cha 36 cha Sheria ya Fedha za Serikali za Mitaa Sura 290 na Agizo la 31(1) la Memoranda ya Fedha za Mamlaka za Serikali za Mitaa – 2009, Wakurugenzi wa Halmashauri wana wajibu wa kuhakikisha kuwa taarifa za hesabu za mwisho zinaandaliwa kwa usahihi. Hivyo, nimeishauri Mamlaka ya Nidhamu ya Wakurugenzi wa Halmashauri ambazo hazikufanya vizuri katika ukaguzi huu iwachukulie hatua stahiki kadiri ya itakavyoona inafaa.
- vii.) Kuhusu upotevu wa mapato, Ofisi za Wakuu wa Mikoa na Halmashauri husika, zihakikishe kuwa zinaimarisha usimamizi wa mapato ya ndani ikiwa ni pamoja na kuhakikisha kuwa mapato yote yaliyo mikononi mwa wakusanya mapato yanawasilishwa Benki bila kuchelewa zaidi.
- viii.) Kuhusu kutorejeshwa kwa mikopo inayotolewa kwa Vikundi vya Wanawake, Vijana na Watu wenyе Ulemavu, ninazielekeza Halmashauri kusimamia utekelezaji wa Kanuni za Utoaji na Usimamizi wa Mikopo kwa Wanawake, Vijana na Watu wenyе Ulemavu za mwaka 2019. Kanuni hizo zimebainisha hatua stahiki zinazobaswa kuchukuliwa kwa kikundi kitakachoshindwa

kurejesha mkopo. Aidha, Halmashauri zihakikishe fedha zinazotengwa kwa ajili ya ufuatiliaji wa maendeleo ya miradi inayotekelawa na vikundi zinatumika kwa lengo lililokusudiwa ili kuhakikisha kuwa miradi husika inatekelezwa kama iliyotarajiwa na vikundi vinarejesha mikopo iliyotolewa.

Ndugu Wanahabari,

Kwa upande mwingine, katika kuongeza ufanisi wa ukusanyaji wa mapato ya Halmashauri na kupunguza mianya inayovujisha mapato hayo, **ninamwelekeza** Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais – TAMISEMI kusimamia utekelezaji wa yafuatayo:

- i.) Kuupitia upya mfumo wa kielektroniki wa ukusanyaji wa mapato ya Halmashauri (*Local Government Revenue Collection Information System – LGRC/S*) kwa lengo la kufanya kazi dosari zote zilizobainishwa na CAG kuhusu mfumo huo,
- ii.) Vituo vyote vya kutolea Huduma za Afya vinavyojengwa sasa, vihusishe uwekaji wa **mfumo wa kielektroniki wa usimamizi na uendeshaji wa vituo hivyo** (*Government of Tanzania Health Operations Management Information System – GoTHOMIS*).
- iii.) Kufuatilia kwa karibu maelekezo niliyoyatoa kwa Mikoa na Halmashauri.

Ndugu Wanahabari,

Katika kuhakikisha kuwa Ofisi za Wakuu wa Mikoa zinaongeza uwajibikaji katika kutekeleza majukumu yao ya msingi ya kuzisimamia Halmashauri, ninakusudia kuandaa na kusaini Mikataba ya Ufanisi (*Performance Contract*) kati yangu na Wakuu wa Mikoa wote nchini.

Ndugu Wanahabari

Kipekee napenda kumshukuru na kumpongeza CAG, yeye binafsi na wasaidizi wake kwa ujumla, kwa kazi nzuri wanayoifanya ya kubainisha maeneo yenyе udhaifu na kutoa mapendekezo yanayosaidia kuboresha utendaji wa Halmashauri na hivyo kutoa nafasi ya utoaji huduma kwa wananchi kwa ufanisi zaidi.

Kwa niaba ya Ofisi ya Rais – TAMISEMI napenda kumhakikishia CAG ushirikiano wa kutosha ili kuziwezesha Halmashauri kuendelea kuboresha utendaji wake na kuhakikisha matarajio yetu ya kupata maendeleo katika nchi yanafikiwa kwa haraka na kwa faida ya Wananchi wote. Ofisi ya Rais – TAMISEMI itaendelea kufanya ufuatiliaji kwenye Halmashauri zote ili kuhakikisha kuwa mapendekezo yaliyotolewa na CAG yanatekelezwa kiukamilifu

Ummy A. Mwalimu (Mb.)

WAZIRI WA NCHI, OR – TAMISEMI